

ที่ นร ๑๑๐๔/๓๕๒๙

สำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี ๑ ฉบับ

๒. QR Code รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖

ด้วย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ขอเสนอเรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีทราบ ซึ่งเป็นเรื่องการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ (๕) โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑) รวมทั้งเป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในด้าน (๖) การบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรี (นายสุพัฒนพงษ์ พันธ์มีเชาว์) กำกับบริหารราชการสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้เห็นชอบให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีด้วยแล้ว โดยมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ความเคลื่อนไหวทางสังคมไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖

๑.๑ สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ ปรับตัวดีขึ้น จากการขยายตัวของการจ้างงานทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม อีกทั้งชั่วโมงการทำงานและค่าจ้างแรงงานยังปรับเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อน สะท้อนถึงสภาพการทำงานที่เข้าสู่ภาวะปกติ

การจ้างงาน มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๙.๖ ล้านคน ขยายตัวจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ ๒.๔ เนื่องจากการขยายตัวของการจ้างงานภาคเกษตรกรรมและสาขานอกภาคเกษตรกรรม ภาคเกษตรกรรมมีการจ้างงาน ๑๑.๖ ล้านคน เพิ่มขึ้นจากไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๕ ร้อยละ ๑.๖ จากการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ขณะที่การจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรม มีการจ้างงานจำนวน ๒๘.๐ ล้านคน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ ๒.๗ โดยสาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาโรงแรมและภัตตาคาร ปรับตัวดีขึ้นตามการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและการเติบโตของภาคการท่องเที่ยว โดยการจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๔ และ ๘.๒ ตามลำดับ ขณะที่สาขาการผลิตขยายตัวเล็กน้อย ที่ร้อยละ ๐.๔ ส่วนสาขาการขนส่ง/เก็บสินค้า หดตัวถึงร้อยละ ๗.๒ และสาขาก่อสร้าง หดตัวร้อยละ ๑.๖ แรงงานมีการทำงานล่วงเวลามากขึ้น โดยชั่วโมงการทำงานภาพรวมและภาคเอกชนเฉลี่ยอยู่ที่ ๔๑.๔ และ ๔๔.๓ ชั่วโมง/สัปดาห์ และมีผู้ทำงานล่วงเวลาหรือทำงาน ๕๐ ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไปมีจำนวนกว่า ๖.๔ ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๒.๔ จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่ผู้เสมือนว่างงานลดลง ร้อยละ ๑๑.๓ ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยค่าจ้างในภาพรวมและภาคเอกชน อยู่ที่ ๑๕,๑๑๘ และ ๑๓,๗๒๒ บาทต่อคนต่อเดือน ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๔ และ ๑.๙ ตามลำดับ อัตราการว่างงาน อยู่ที่ร้อยละ ๑.๐๕ ปรับตัวดีขึ้นเข้าสู่ภาวะปกติ โดยมีผู้ว่างงานทั้งสิ้น ๔.๒ แสนคน ลดลงทั้งผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อน

/ไมเค...

ไม่เคยทำงานมาก่อน และผู้ว่างงานระยะยาว ที่ร้อยละ ๔๐.๖ ๑๗.๒ และ ๕๒.๑ ตามลำดับ อีกทั้งการว่างงานตามระดับการศึกษายังคงลดลงต่อเนื่องในทุกระดับ เช่นเดียวกับการว่างงานในระบบที่อยู่ที่ยุทธศาสตร์ ๑.๙๔ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีก่อน สำหรับประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในระยะถัดไป ๑) การขาดแคลนแรงงานด้านดิจิทัลและไอที โดยปัจจุบันความต้องการแรงงานสายงานไอทีประมาณ ๒ - ๓ หมื่นตำแหน่งต่อปี ขณะที่ มีผู้จบการศึกษาในด้าน ICT เพียง ๑.๔ หมื่นคน ๒) รายได้และการจ้างงานของแรงงานภาคเกษตรกรรมจากผลกระทบของปรากฏการณ์เอลนีโญ โดยจะส่งผลให้อุณหภูมิสูงกว่าปกติ มีปริมาณฝนน้อย และฝนทิ้งช่วงซึ่งกระทบต่อการทำการเกษตร และ ๓) พฤติกรรมการเลือกงานโดยคำนึงถึงค่าตอบแทนที่สูงและสมดุลในชีวิตของคนรุ่นใหม่

๑.๒ หนี้สินครัวเรือนในไตรมาสสี่ ปี ๒๕๖๕ ขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง และสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP ปรับตัวลดลงจากไตรมาสก่อน ขณะที่คุณภาพสินเชื่อทร่วงตัว

หนี้สินครัวเรือนมีมูลค่า ๑๕.๐๙ ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๕ ชะลอตัวจากร้อยละ ๔.๐ ของไตรมาสที่ผ่านมา แต่เมื่อปรับฤดูกาลเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๑ จากไตรมาสก่อน และมีสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ ๘๖.๙ โดยหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของสินเชื่อเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ และสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค โดย สินเชื่อเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ขยายตัวร้อยละ ๕.๒ ซึ่งเป็นผลจากการเร่งตัดสินเชื่อของครัวเรือน เนื่องจากการสิ้นสุดมาตรการ LTV (Loan to Value Ratio) ขณะที่สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ขยายตัวร้อยละ ๔.๔ ความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนทร่วงตัว โดยยอดคงค้างหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมอยู่ที่ร้อยละ ๒.๖๒ ทร่วงตัวเมื่อเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการชำระหนี้ยังมีความเสี่ยงในสินเชื่อรถยนต์ที่มีสัดส่วนสินเชื่อกล่าวถึงพิเศษต่อสินเชื่อรวมเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง รวมถึงสินเชื่อส่วนบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ยังมีมูลค่าสูงและมีบัญชีหนี้เสียเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องเร่งรัดการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๑.๓ การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังในไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ เพิ่มขึ้น ขณะที่การระบาดของ COVID-19 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รวมทั้งการป้องกันตนเองจากฝุ่น PM ๒.๕ และโรคลมแดด (Heat stroke) ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งอาจทำให้เสียชีวิตได้

ไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๒๔.๕ จากการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก โดยเฉพาะในเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี เนื่องจากมีภูมิคุ้มกันน้อยและอาศัยอยู่รวมกันจำนวนมากในช่วงเปิดภาคเรียน ทำให้เกิดการติดเชื้อง่าย ด้านสุขภาพจิตของคนไทยดีขึ้น โดยลดลงจากช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๕ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๙๕ เหลือเพียงร้อยละ ๘.๓๖ ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาเสี่ยงซึมเศร้า ด้านผลกระทบจากฝุ่น PM 2.5 ต่อสุขภาพ ปี ๒๕๖๖ (ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม - ๗ พฤษภาคม) ไทยมีผู้ป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ๓.๑๑ ล้านราย เป็นผู้ป่วยกลุ่มโรคทางเดินหายใจมากที่สุด ๙.๔ แสนราย สำหรับประเด็นด้านสุขภาพที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ๑) การรักษาระดับการป้องกันโรคส่วนบุคคลและการเข้ารับวัคซีน COVID-19 เข็มกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มเสี่ยง ๖๐๘ ๒) การป้องกันการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากภาวะอากาศร้อนด้วยโรคลมแดด (Heat stroke) และ ๓) ปัญหาสุขภาพจิตของเยาวชนกลุ่มมหาวิทยาลัย มีภาวะเสี่ยงซึมเศร้า และเสี่ยงฆ่าตัวตายสูงกว่ากลุ่มประชากรวัยอื่น

๑.๔ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยังเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๕

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๑ ขณะที่การบริโภคบุหรี่ยังลดลงร้อยละ ๐.๒ เนื่องจากประชาชนมีการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ต้องติดตามและ

เผื่อระวังในระยะถัดไป คือ การดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลปีใหม่ ของปี ๒๕๖๖ ที่พบคดีขับรถขณะเมาสุราถึง ๘,๕๖๗ คดี คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๑ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน ๖๙๙ คดี ซึ่งต้องรณรงค์สร้างจิตสำนึกการดื่มอย่างมีความรับผิดชอบ ขณะเดียวกันร้านค้าและผู้ขายต้องไม่จัด โปรโมชันลดราคา แลกซื้อ หรือแถมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งปฏิเสธการขายต่อลูกค้าที่มีอาการเมินมา จนครองสติไม่ได้ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าที่มุ่งเป้าการตลาดไปยังเด็ก และเยาวชน โดยผลการสำรวจของบริษัทวิจัยการตลาด Vitamins Consulting & Research ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายการโฆษณา และมีความถี่การเห็นโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ที่ ๙.๔๘ ครั้งต่อเดือน โดยเฉพาะวัยรุ่นชายเป็นกลุ่มที่เห็นโฆษณา บุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุดอยู่ที่ ๑๑.๓ ครั้งต่อเดือน ซึ่งต้องควบคุมดูแลสื่อโฆษณาออนไลน์ให้มีความเหมาะสม

๑.๕ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คดีอาญาโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๒ ทั้งจาก คดีชีวิตร่างกายและเพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ขณะที่การรับแจ้งอุบัติเหตุทางถนนพบผู้ประสบภัย ลดลงร้อยละ ๗.๙ แต่มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๙.๖ ซึ่งยังมีประเด็นที่ต้องเผื่อระวัง ได้แก่ การหลอกลวง ออนไลน์ การเผื่อระวังกลุ่มเด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางถนน ให้เหมาะกับการสัญจร รวมทั้งการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากการจมน้ำ

ไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ คดีอาญารวมมีการรับแจ้ง ๑๐๓,๙๓๖ คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๒ จากไตรมาสเดียวกันของปี ๒๕๖๕ โดยคดีชีวิตร่างกายและเพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์เพิ่มขึ้นมาก โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๒.๗ และร้อยละ ๒๕.๐ ตามลำดับ ขณะที่คดียาเสพติดมีการรับแจ้ง ๘๔,๙๕๙ คดี ลดลง ร้อยละ ๑.๘ แต่ยังคงมีส่วนสูงกว่าคดีอาญาประเภทอื่น ด้านการรับแจ้งอุบัติเหตุทางถนน พบผู้ประสบภัย ๒๐๗,๔๙๘ ราย ลดลงร้อยละ ๗.๙ จากไตรมาสเดียวกันของปี ๒๕๖๕ โดยมีผู้บาดเจ็บสะสม ๒๐๓,๘๖๓ ราย ลดลง ร้อยละ ๘.๐ และผู้เสียชีวิตสะสม ๓,๘๔๗ ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ ๙.๖ ขณะที่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ๒๕๖๖ มีการเกิดอุบัติเหตุ และผู้บาดเจ็บเพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ ๑๔.๙ และ ๑๘.๑ ตามลำดับ แต่มีผู้เสียชีวิตลดลงร้อยละ ๕.๐ ทั้งนี้ มีประเด็นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ๑) การดำเนินการปราบปราม การปล่อยเงินกู้อย่างผิดกฎหมาย โดยปัจจุบันเงินกู้นอกระบบปรับรูปแบบเป็นการกู้ยืมออนไลน์มากขึ้นและมีแอปพลิเคชันสินเชื่อเงินเข้าถึงผู้ที่ต้องการกู้เงินได้ง่าย ซึ่งต้องเร่งรัดการกวาดล้างเครือข่ายลักลอบปล่อยกู้นอกระบบ ให้มากขึ้น ๒) การเผื่อระวังกลุ่มเด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา แม้ว่าในปี ๒๕๖๕ จะมีเด็กและ เยาวชนกระทำความผิดลดลง แต่ยังมีจำนวนเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ถึง ๑๒,๑๙๒ คดี ซึ่งต้องร่วมกันแก้ไขทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ๓) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางถนน ให้เหมาะสมกับการสัญจร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน และ ๔) การป้องกันการเสียชีวิต จากการจมน้ำที่มักเกิดมากในช่วงฤดูร้อน ทุกปีในช่วงฤดูร้อนมักมีเด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำเป็นจำนวนมาก โดยในไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ มีเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี เสียชีวิตจากการจมน้ำถึง ๓๔ คน ซึ่งผู้ปกครองต้องดูแล อย่างใกล้ชิด ขณะที่สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำรวมถึงแหล่งน้ำในชุมชน ควรมีมาตรการความปลอดภัย รวมถึง การเสริมทักษะให้เด็กเอาชีวิตรอดในน้ำ

๑.๖ การร้องเรียนผ่านสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ). เพิ่มขึ้นสูง ขณะที่การร้องเรียนผ่านสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ลดลง นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องติดตามและเผื่อระวัง คือ ปัญหาการ โฆษณาและมาตรฐานสินค้าและบริการประเภทความสวยงามมีแนวโน้มสร้างความไม่เป็นที่พอใจต่อผู้บริโภค

ไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ การรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๒๐๓.๔ จากไตรมาสที่ผ่านมา โดยการร้องเรียนสินค้าและบริการผ่าน สคบ. เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๙๗.๓

/โดยเฉพาะ...

โดยเฉพาะด้านโฆษณาที่มีการร้องเรียนมากที่สุด ขณะที่การร้องเรียนในกิจการโทรคมนาคมของสำนักงาน กสทช. ลดลงร้อยละ ๗๓.๔ โดยการร้องเรียนเกี่ยวกับโทรศัพท์เคลื่อนที่ ยังคงมีมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ๑) การโฆษณาด้วยข้อความที่อาจสร้างความไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค จากข้อมูลของ สคบ. ในปี ๒๕๖๕ พบว่า เรื่องร้องเรียนด้านโฆษณาส่วนใหญ่เป็นสินค้าออนไลน์และสินค้าและบริการด้านความสวยงาม อาทิ การทำจมูก การฉีดฟิลเลอร์ ซึ่งมักใช้ข้อความโฆษณาบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ยากแก่การพิสูจน์ ตลอดจนนำบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเรียวยาลูกค้า โดยที่ไม่ได้ให้ข้อมูลทางการแพทย์ประกอบการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเพียงพอ ซึ่งผู้บริโภคควรตัดสินใจเลือกซื้ออย่างรอบคอบ และผู้ประกอบการต้องศึกษากฎระเบียบในการนำเสนอสื่อโฆษณาที่ถูกต้อง และ ๒) การหลอกขายสินค้าและบริการที่ไม่มีมาตรฐานให้แก่ผู้บริโภค จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ปี ๒๕๖๖ ตรวจพบการใช้วัสดุสำหรับการทำศัลยกรรมไม่ได้มาตรฐานและหลอกขายในราคาสูงจากในคลินิกหลายแห่ง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการตรวจสอบมาตรฐานและควบคุมราคาสินค้าและบริการฯ ให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากที่สุด

๒. สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

๒.๑ มูเตลู : โอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ

คำว่า “มูเตลู” ถูกนำมาใช้แทนความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทย ยังผสมผสานกับสิ่งเร้นลับทางธรรมชาติ โหราศาสตร์ ตลอดจนวัตถุมงคล/เครื่องรางของขลังต่าง ๆ อาจเทียบได้กับ “การท่องเที่ยวเชิงศรัทธา” ของต่างประเทศ และมีความหมายครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การแสวงบุญ และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ โดยจากรายงานของ Future Markets Insight พบว่า การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจทั่วโลกถึง ๑๓.๗ พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ๒๕๖๕ และจะเพิ่มขึ้นถึง ๓ เท่าภายใน ๑๐ ปี สำหรับประเทศไทยมูลค่าการท่องเที่ยวสายมูฯ เฉพาะการแสวงบุญกระทรวงพาณิชย์คาดการณ์ว่าจะมีรายได้หมุนเวียนมากถึง ๑๐,๘๐๐ ล้านบาท ซึ่งไทยไม่ได้มีเพียงการแสวงบุญเพียงอย่างเดียว ทรัพยากรการท่องเที่ยวฯ ยังมีอีกหลายรูปแบบ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทหลัก คือ ๑) มูเตลูที่เป็นสถานที่ อาทิ วัด ศาลเจ้าและเทวสถาน และรูปจำลองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และ ๒) มูเตลูที่ไม่ใช่สถานที่ อาทิ เครื่องรางของขลัง พิธีกรรม และการสักยันต์ของไทยที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ทั้งนี้ ความหลากหลายของทรัพยากรสายมูฯ ของไทยสะท้อนการมีห้วงวัฒนธรรมซึ่งผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา และความเชื่อของคนไทย และกลายเป็น soft power ที่สามารถใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีการส่งเสริมที่เหมาะสม คือ ๑) กำหนดนโยบาย/แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนของภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ อาทิ ฮองกงมีนโยบายส่งเสริม “วิถีการท่องเที่ยวแบบศาสนา” ที่มีจุดมุ่งหมายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ๒) พัฒนากลยุทธ์การตลาดฯ ด้วยการสร้าง Branding ที่ครอบคลุมทั้งสถานที่ บุคคล และกิจกรรมสายมูฯ โดยไทยจำเป็นต้องสร้าง Branding ผ่านการจัดทำเรื่องราว (Story) ที่มีความเป็นมาและคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับ รวมทั้งอาจสอดแทรกวัฒนธรรมที่อิงกับมูฯ ในสื่อต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้คนต่างชาติสนใจมากขึ้น และ ๓) บูรณาการการทำงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้มีเอกภาพมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมบทบาทองค์กรส่วนท้องถิ่นให้เป็นหน่วยขับเคลื่อนหลักในการดึงภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ให้มีมาตรฐาน มีความหลากหลายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนามีความละเอียดอ่อน ดังนั้น การดำเนินนโยบายจึงต้องมีความระมัดระวัง และควรมีการศึกษาด้วยหลักความเชื่อที่ถูกต้อง ควบคู่กับมีมาตรการกำกับดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้มีฉาชีพฉวยโอกาสหลอกลวงนักท่องเที่ยวโดยใช้ความเชื่อเป็นเครื่องมือ

๒.๒ วิสาหกิจเพื่อสังคมกับการรองรับสังคมสูงวัย

การเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่ถูกให้ความสนใจและเป็นความท้าทายของประเทศ ในการมีมาตรการรองรับผลกระทบที่จะตามมา อย่างไรก็ตาม ความต้องการของผู้สูงอายุมีความหลากหลาย และ มาตรการของรัฐไม่สามารถตอบสนองได้ครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งองค์กรภาคประชาสังคมต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาท ในการช่วยปิดช่องว่างการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) ซึ่งถือเป็น หนึ่งในกลไกที่มีความยั่งยืนในการดำเนินการมากกว่าองค์กรรูปแบบอื่น เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง และนำมาใช้สนับสนุนการทำงาน อีกทั้งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในพื้นที่ ทำให้มีความเข้าใจ ในปัญหาและสามารถแก้ไขได้อย่างตรงจุดมากขึ้น โดยตัวอย่าง SE ที่ดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ๑) ด้านการจ้างงาน โดย “ซุมณี” มีบริการ “ฝากซัก อบ พับ กับป้าซุมณี” ซึ่งจ้างงานผู้สูงอายุหญิงในพื้นที่ให้ทำ หน้าที่ดูแลเครื่องซักและเครื่องอบผ้า ให้คำแนะนำแก่ลูกค้า รวมทั้งให้บริการพับผ้า โดยจะได้รับค่าตอบแทนเป็น เงินเดือนพร้อมกับสิทธิประกันสังคม ๒) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุกว่า ๑.๖ ล้านคน ไม่สามารถเดินทางโดยไม่ต้องมีผู้ดูแล ในจำนวนนี้กว่า ๔.๕ แสนคน ที่ไม่สามารถดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้ ซึ่ง “Buddy homecare” ได้เข้ามา ให้บริการจัดส่งพนักงาน (caregiver) ไปอยู่เป็นเพื่อนผู้สูงอายุ รวมถึงดูแลด้านสุขภาพ ถือเป็นบริการช่วยลดภาระใน การดูแลของลูกหลาน อีกทั้ง ยังมีการปันกำไรจากการให้บริการไปดูแลผู้สูงอายุยากไร้ในพื้นที่ ผ่านโครงการ “ADOPT A GRANNY ปันสุขผู้สูงวัย” อีกด้วย ขณะที่ “เยือนเย็น” ได้เข้ามาเติมเต็มการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ใน ภาวะป่วยระยะสุดท้าย ที่ต้องการใช้ชีวิตในบ้านของตนเองและต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจาก การรักษาตามขั้นตอนของโรงพยาบาล ซึ่งทีมแพทย์จะมีการวางแผนการดูแลร่วมกับครอบครัวโดยรับฟัง ความต้องการของผู้ป่วยเป็นหลัก และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง และ ๓) ด้านจิตใจ ซึ่งผู้สูงอายุมักเกิดผลกระทบ ทางด้านจิตใจจากการอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังเช่นในอดีต ซึ่ง “Younghappy” ได้เข้ามา มีส่วนช่วยในการเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแบ่งปันความรู้ และเพิ่มพูนทักษะ ซึ่งมีการจัดห้ รูปแบบกิจกรรมนอกสถานที่และกิจกรรมออนไลน์บนแอปพลิเคชัน Younghappy ซึ่งการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดความรู้สึกเหงาและลดโอกาสการเกิดภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ รวมถึง ลดปัญหาด้านกายภาพ

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาตัวอย่างการดำเนินการของ SE ข้างต้น พบว่า ยังมีข้อจำกัด ในการดำเนินการซึ่งมีความแตกต่างกันไป อาทิ ความเพียงพอของรายได้และบุคลากรสนับสนุน การสร้าง ความไว้วางใจแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว ซึ่งภาครัฐควรดำเนินการ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดวิสาหกิจเพื่อ สังคมใหม่ โดยศึกษาวิจัยและจัดทำชุดองค์ความรู้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ/เป็นแนวทางให้ SE อื่น ๆ สร้าง แรงจูงใจในการทำธุรกิจรูปแบบ SE โดยการสนับสนุนในเชิงรุกและสอดคล้องกับประเด็นที่ให้ความสำคัญ และ ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการเข้าถึงแหล่งทุนของ SE และสำหรับการสร้างความแข็งแกร่งให้กับวิสาหกิจเพื่อ สังคมเดิม ควรเร่งพัฒนาองค์ความรู้และการเสริมสร้างทักษะ ให้แก่ผู้ประกอบการ SE เนื่องจากส่วนใหญ่มี ความสนใจในการทำงานเพื่อสังคมแต่ยังขาดทักษะการบริหารธุรกิจ การสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของ SE ต่อสังคม และส่งเสริมการเข้าถึงตลาด เนื่องจาก SE เป็นธุรกิจที่ไม่เน้นการสร้างกำไร และมีกำไรอยู่ในวงจำกัด ทำให้แข่งขันได้ยาก จึงต้องมีการผลักดัน SE ผ่านการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ รวมถึงส่งเสริมการจับคู่หรือ สร้างความร่วมมือทางธุรกิจ

๒.๓ การออมที่ไม่ใช่ตัวเงิน : ทางเลือกในการสร้างรายได้ในอนาคต

การออมเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลให้การส่งเสริมมาอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลปี ๒๕๖๔ พบว่า มีครัวเรือนไทยถึงร้อยละ ๗๒ มีการออมเงิน แต่มูลค่าการออมกลับไม่สูงนักและมีแนวโน้มลดลง ทำให้ ครัวเรือนไทยกว่าร้อยละ ๘๖ มีเงินออมในจำนวนที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในระยะเวลา ๑ ปี หากต้องหยุดทำงาน

ตลอดจนไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายในยามเกษียณ ปัจจุบันมีการส่งเสริมการออมทางเลือก ซึ่งเป็นการออมในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน อาทิ การออมทรัพย์สินในรูปแบบของการปลูกไม้ยืนต้น สามารถปลูกได้ในบริเวณที่อยู่อาศัยหรือในพื้นที่เหลือที่ไม่ได้ทำการเกษตร โดยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องปลูกต้นไม้ใช้หนี้ โดยเกษตรกรจะนำต้นไม้ที่ตนเองปลูกไปเป็นทรัพย์สินเพื่อค้ำประกันเงินกู้หรือชำระหนี้สินให้แก่ธนาคาร รัฐบาลจึงได้ปลดล็อกกฎหมายไม้หวงห้ามและไม้หายากจำนวน ๑๗๑ ชนิด ให้สามารถปลูกและตัดขายสร้างรายได้ให้กับผู้ปลูกได้อย่างเสรี รวมทั้งกำหนดให้ไม้มีค่า ๕๘ ชนิด ที่ปลูกบนที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์สามารถใช้เป็นหลักประกันธุรกิจและค้ำประกันสินเชื่อได้ตามกฎหมาย ซึ่งการปลูกไม้มีค่าให้ผลตอบแทนสูงถึงร้อยละ ๑๗.๙๐ ต่อปี อย่างไรก็ตาม การปลูกไม้ยืนต้นยังมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ การขาดแรงจูงใจและกฎระเบียบที่ยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร ด้านการออมทรัพย์สินในรูปแบบของการเลี้ยงสัตว์ อาทิ การเลี้ยงโค กระบือ สุกร ไก่ ปลา ที่ถือเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรและประชาชนในชนบทที่เปรียบเสมือนการเก็บออมทรัพย์สินของชาวบ้าน โดยรูปแบบการเลี้ยงสัตว์เป็นลักษณะของการปล่อยให้สัตว์หากินตามธรรมชาติ หรือให้อาหารจากสิ่งที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน โดยการออมแบบปศุสัตว์ อาทิ โค/กระบือ มีต้นทุนการเลี้ยงไม่สูงมาก สามารถปล่อยให้หากินตามธรรมชาติได้ รวมทั้ง ยังมีประโยชน์อื่นอีก เช่น ช่วยในการเตรียมพื้นที่สำหรับเพาะปลูก ช่วยกำจัดวัชพืช ใช้มูลเป็นปุ๋ย หรือเก็บมูลไปขาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสัตว์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการออมยังไม่ได้ได้รับการยอมรับมากนัก ส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อการขายและการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก การออมที่ไม่ใช่ตัวเงินจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่ควรได้รับการส่งเสริม และขยายผลให้มากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ และส่งเสริมการดำเนินการ โดยอาศัยกลไกความร่วมมือของคนในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้คำปรึกษากับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องและไม่เป็นอุปสรรคต่อการออมรูปแบบนี้

๓. บทความ “คุณธรรมในสังคมไทย”

คุณธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แต่คุณธรรมในสังคมไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่สูง สะท้อนให้เห็นได้จากคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ในปี ๒๕๖๕ ที่ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ ๑๐๑ ของโลก จาก ๑๘๐ ประเทศ ซึ่งเป็นอันดับที่ไม่ดีนัก รวมถึงข้อมูลของศูนย์คุณธรรมที่ได้ทำการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมในปี ๒๕๖๕ ด้วยดัชนีชี้วัดคุณธรรม ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของคุณธรรมด้านต่าง ๆ ๕ ด้าน ได้แก่ ความพอเพียง ความมีวินัยรับผิดชอบ ความกตัญญู ความสุจริต และการมีจิตสาธารณะ พบว่า คนไทยส่วนใหญ่มีคุณธรรมอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีคุณธรรมด้านความกตัญญูมากที่สุด และด้านที่ต่ำที่สุดคือความพอเพียง นอกจากนี้ ระดับคุณธรรมวัยแรงงานยังมีแนวโน้มลดลง โดยกลุ่มคนช่วงอายุ ๒๕ - ๔๐ ปี มีคะแนนเฉลี่ยลดลงในช่วงปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ และลดลงทุกด้าน โดยเฉพาะความมีวินัยรับผิดชอบที่มีคะแนนลดลงต่ำที่สุด โดยประเด็นคุณธรรมที่มีคะแนนระดับน้อย คือ การยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การควบคุมตนเอง การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตน และการยืนหยัดในความถูกต้อง ทั้งนี้ คุณธรรมของกลุ่มวัยนี้มีความสำคัญเนื่องจากวัยแรงงานเป็นช่วงวัยที่ต้องรับผิดชอบวัยอื่น ๆ ทำให้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และสร้างวิถีชีวิตแห่งคุณธรรมของเด็กในอนาคตด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ ๑) แต่ละช่วงวัยมีปัญหาแตกต่างกัน โดยช่วงอายุ ๑๓ - ๒๔ ปี มีปัญหาด้านความสุจริต กลุ่มอายุ ๒๕ - ๔๐ ปี มีปัญหาด้านวินัยความรับผิดชอบ และกลุ่มวัย ๔๑ ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านความพอเพียง ๒) การศึกษาสูงไม่ได้สะท้อนถึงระดับคุณธรรม โดยพบว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีของกลุ่มอายุ ๒๕ - ๔๐ ปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณธรรมระดับมากและมากที่สุดร้อยละ ๒๓.๔ มากกว่ากลุ่มผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๗.๘ เท่านั้น ๓) ปัญหาคุณธรรมแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาคุณธรรมในแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องมีมาตรการที่แตกต่างกัน และ ๔) คุณธรรมและรายได้ไม่สัมพันธ์กัน โดยพบว่า กลุ่มที่มีระดับคุณธรรมในระดับมากที่สุดกลับมีค่าเฉลี่ย

ของรายได้ต่ำที่สุด ทั้งนี้ ในปี ๒๕๖๕ จากการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมได้มีการสำรวจต้นทุนชีวิตด้วยเช่นกัน จากข้อมูลพบว่า ต้นทุนชีวิตอาจส่งผลกระทบต่อระดับคุณธรรม โดยผู้ที่มีต้นทุนชีวิตที่สูงจะมีคะแนนคุณธรรมสูงไปด้วย และคะแนนคุณธรรมจะเพิ่มขึ้นตามระดับต้นทุนชีวิตที่สูงขึ้น

ที่ผ่านมา รัฐบาลมีการดำเนินการขับเคลื่อนและยกระดับคุณธรรม ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยมีโครงการที่สำคัญ เช่น การพัฒนากลไกระบบเครดิตสังคม โครงการส่งเสริมเครือข่ายครอบครัวคุณธรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนยังมีปัญหาและข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องเร่งยกระดับคุณธรรมในสังคมไทยใน ๓ เรื่องที่ต้องรีบเร่งดำเนินการ ได้แก่ ๑) การจัดเก็บข้อมูลสถานการณ์คุณธรรมด้วยดัชนีชี้วัดคุณธรรมและต้นทุนชีวิตในระดับพื้นที่/จังหวัด เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์คุณธรรม และประเด็นปัญหาตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะช่วยในการขับเคลื่อน/ยกระดับคุณธรรมในพื้นที่/จังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) สนับสนุนให้มีการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมในระดับพื้นที่ โดยใช้กลไกที่เลี้ยงในชุมชนตามโครงการครอบครัวคุณธรรมพลังบวกของศูนย์คุณธรรมเป็นต้นแบบในการดำเนินการและขยายผล และ ๓) พัฒนารูปแบบและช่องทางการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิผลและตรงกลุ่มเป้าหมาย ผ่านสื่อสาธารณะและอุตสาหกรรมบันเทิง ด้วยรูปแบบของ Soft Power ให้เกิดการผลิตสื่อเสริมสร้างคุณธรรม นอกจากนี้ ยังมีอีก ๒ เรื่องที่ต้องส่งเสริม/พัฒนา ได้แก่ ๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศคุณธรรมในสังคมไทย โดยบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลไก/ทรัพยากรต่างๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านคุณธรรม ทั้งในครอบครัว การมีชุมชนเข้มแข็ง และองค์กรภาครัฐ/เอกชน และ ๒) ส่งเสริมให้คนไทยมีการดำเนินชีวิตสู่วิถีชีวิตแห่งคุณธรรม โดยสร้างกลไกทางสังคมที่สนับสนุนให้คนดีถูกยกย่อง และได้รับการยอมรับ อาทิ การใช้ระบบเครดิตสังคม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนอยากทำความดีมากขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายดนุชา พิชยนันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๔๐๘๕ ต่อ ๓๖๐๑
โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๘๐๓
E-mail: Duangkamon@nesdc.go.th

